

Quan niệm về cái mới qua thời gian

Tác Giả: Nguy&#n H&#ng Qu&#c

Thứ Năm, 17 Tháng 11 Năm 2011 06:12

Có vũ cho cái mới trong văn học sớm nhất có lẽ là những cây bút thời Phục Hưng,...

Những công vũ mới cách thế giác và nhiệt tình nhất hiện là các nhà lãng mạn chủ nghĩa, những người, vào cuối thế kỷ 18 và đầu thế kỷ 19, đã đưa ra những cách nhìn mới về thế giới, về con người, về cái đẹp, về bản chất của văn học, và, liên quan đến vấn đề chúng ta đang bàn, về tác giả.

Với các nhà lãng mạn, một hình ảnh mới được phong phú trong sinh hoạt văn học: thiên tài. Đó không phải là những bậc thầy vĩ tu thế kỷ, những kẻ am tường các kỹ thuật số đo ngôn ngữ như cách hiểu của chủ nghĩa tân cổ điển trước kia mà là, trước hết, một cá thể được đào tạo với những năng lực thông minh phi thường, có những cảm xúc mãnh liệt và một nguồn cảm hứng dào dạt. Đó là những kẻ có khả năng tạo ra được những gì hoàn toàn mới mẻ, chưa xuất hiện trước đó bao giờ. Trong cách nhìn đó, sự được sáng là dấu hiệu rõ rệt nhất của tài năng.[1] Trung tâm của cái mới trong thế kỷ 20 là chủ nghĩa hiện đại (modernism) và chủ nghĩa tiên phong (avant-gardism). Hai khái niệm này thực ra, theo Susan R. Harrow, chúng có ít nhất ba sự khác biệt chính.

Một, trong khi chủ nghĩa hiện đại được nhìn nhận là ý hướng tìm tòi một phong cách sáng tác mới hiện là việc công nhận một phong cách đã có; chủ nghĩa tiên phong, ngược lại, là một việc công nhận một sự kết thúc và một sự lý tưởng thẩm mỹ được nêu lên như một tuyên ngôn chung. Hai, chủ nghĩa hiện đại được nhìn nhận một trạng thái ý thức, vì vậy, có tính phản tư và phê bình, và cũng chính vì vậy, nó hay có giọng điệu hoài nghi, bi quan, mỉa mai, xung đột với tính hiện đại (modernity) trong khi nó vẫn duy trì ít nhiều quan hệ với truyền thống; chủ nghĩa tiên phong, ngược lại, gần bó chặt chẽ với tính hiện đại, và do đó, thường xuyên tấn công và phá vỡ truyền thống, công nhận truyền thống văn học là truyền thống xã hội.

Cuối cùng, khi bàn đến chủ nghĩa hiện đại, người ta thường nghĩ đến những cá nhân riêng lẻ, từng văn nghệ sĩ cá thể, ngược lại, nói đến chủ nghĩa tiên phong, người ta nghĩ ngay đến một trào lưu chung với tính tập thể trong tổ chức và tính giáo dục trong thái độ.[2]

Phản động giới nghiên cứu đưa cho chủ nghĩa tiên phong bao gồm các trào lưu chính như chủ nghĩa lập thể, chủ nghĩa vữa lai, chủ nghĩa đa-đa và chủ nghĩa siêu thực. Trong khi đó, cái gọi là chủ nghĩa hiện đại có ý nghĩa rộng hơn, bao trùm tất cả những văn nghệ sĩ đầu tiên tuy nhiên với những quy tắc thế kỷ trước trong đời sống văn hóa, văn nghệ của thế kỷ 19, trong đó, nổi bật nhất là chủ nghĩa hiện thực và chủ nghĩa lãng mạn: Khác với các nhà văn hiện thực đề cao khía cạnh phản ánh hay mô phỏng hiện thực, các nhà hiện đại chủ yếu quan tâm đến việc thể hiện tư tưởng trong văn nghệ; cũng khác với các nhà lãng mạn vẫn tin tưởng vào khả năng giao cảm và được cảm giãi của người và người, tin tưởng vào chức năng truyền cảm và giải cảm của văn học, các nhà hiện đại chủ yếu, từ T.S. Eliot đến Ezra Pound, từ D.H. Lawrence đến Franz Kafka, đều rút ra bi quan: tất cả đều nhìn thế giới như một sự tan rã và mất mát, trong đó sự giao

Quan niệm về cái mới qua thời gian

Tác Giả: Nguyễn Hồng Quốc

Thứ Năm, 17 Tháng 11 Năm 2011 06:12

Cảm giác của con người về nhau rất nhiều khó khăn hay có thể nói là bất khả.[3]

Chia sẻ một khát vọng chung hàng ngàn về cái mới, các nhà tiên phong và hiện đại chỉ nghĩa lao mình vào các cuộc phiêu lưu không ngừng nghỉ, hết thế giới mới thu thập này lại tìm tòi những kỹ thuật khác. Trào lưu này không tiếp trào lưu kia, dồn dập và từng bước khiến sinh hoạt văn hóa đi mãi hoài hoài. Chưa bao giờ, trong suốt lịch sử nhân loại, có một thời kỳ nào văn hóa có tốc độ vận động nhanh chóng và phong cách văn hóa phát triển đa dạng như vậy.

(Tức, ở Việt Nam, chưa có ai nghiên cứu và giới thiệu các trào lưu này một cách nghiêm túc, khiến ngay cảm giác của một bút cũng hiểu về những khái niệm của bên như siêu thực, đa-đa, v.v. lại, duy hình (Imagism)... một cách hết sức mơ hồ và sai lầm. Phần lớn giới nghiên cứu và lý luận văn hóa vẫn còn loay hoay quanh vấn đề các trào lưu như lãng mạn, hiện thực, tự nhiên, hay thậm chí triết học... về những thuộc thể kỳ 18 và 19!).

-----

[1] Xem Dugald Williamson (1989), *Authorship and Criticism*, Local Consumption Publications xuất bản tại Sydney, tr. 3-23. Xem thêm Nguyễn Hồng Quốc (1996), *Thơ, v.v... và v.v...*, Văn Nghệ, California, tr. 159-179.

[2] Susan R. Harrow, trong bài "Naming the Modernist: the Ambiguities of Apollinaire" in trong tập *The Turn of the Century*, do Christian Berg, Frank Durieux và Geert Lernout biên tập, Walter de Gruyter xuất bản tại Berlin, 1995, tr. 450-459.

[3] Jeremy Hawthorn (1992), *A Glossary of Contemporary Literary Theory* (2nd edn), nxb Edward Arnold, London.